

Digitala bibliotek kan komplettera fildelning

Domen mot The Pirate Bay väcker bland annat frågan om hur kulturskapare ska kunna få betalt utan att tillgången till information begränsas. Några förslag är bredbandsavgift och att skapa digitala bibliotek.

Nio av tio fildelare är beredda att betala extra för att få fildela fritt, enligt en opinionsundersökning beställd av låtskrivarnas intresseorganisation Stim. Därmed borde det vara möjligt att både avkriminalisera fildelning av upphovsrättsskyddat material och ge ersättning till artister och filmskapare. Men hur ska pengarna tas in och fördelas?

TANKEN PÅ bredbandsskatt eller avgift (se faktaruta) har diskuterats, men Vänsterpartiet filar nu på ett mer offensivt förslag som de kallar digitala bibliotek. Tanken är att bygga upp bibliotek på internet från vilka medborgarna kan ladda ner film, musik och annat material för fri användning. Ersättningen till upphovsrättsinnehavarna skulle ske på samma sätt som dagens bibliotekersättning: pengarna tas in via skatten och fördelas via en fond till dem vars verk lånas/delas ut.

– Om vi lägger 300 miljoner kronor, vilket är tre gånger mer än dagens bibliotekersättning, skulle det skapa en drivkraft för musiker och filmare att ha med sitt material i det digitala biblioteket eftersom de då kommer att kunna få ersättning för det, säger Mikael von Knorring som sitter med i Vänsterpartiets arbetsgrupp för fildelning och upphovsrätt.

Samtidigt är han noga med att påpeka att den fria fildelning som redan pågår skulle legaliseras. De digitala biblioteken skulle alltså bli ett komplement.

MIKAEL VON KNORRING ser en del tänkbara problem med denna modell, framför allt i urvalet. Jämfört med de kommunala biblioteken skulle de digitala vara mer centraliserade, vilket skulle kunna öppna för politiska påtryckningar. Men trots det ser han en stor politisk potential i idén.

– Från ett fildelarperspektiv skulle det öka utbudet av saker på internet, samtidigt skulle det vara ett rättvist och legitimt sätt att skjuta till pengar åt kultursektorn.

– Dessutom skulle ett sådant förslag göra fildelningsfrågan till kulturpolitik i stället för en rätts-sak, menar Mikael von Knorring.

FOTO: ARON FOGELSTRÖM

Protesterna från bokförlagen när biblioteken lanserades påminner om dagens fildelningdebatt, menar Piratpartiets ordförande Rickard Falkvinge.

Piratpartiet har sedan domen mot The Pirate Bay i förra veckan fått en rejäl tillströmning av nya medlemmar och hoppas nu ta sig in i EU-parlamentet i valet i juni. Partiets ordförande Rickard Falkvinge drar också parallellen med biblioteken när han diskuterar hur fildelningsfrågan ska lösas. Han menar att debatten i mångt och mycket påminner om bokförlagens strid mot de privata bibliotek som växte fram i början av 1800-talet. Förlagen ville förbjuda att folk lånade böcker av varandra eftersom det skulle innebära döden för förlagen och författarna.

Folk skulle, enligt förlagen, tvingas att köpa sitt eget exemplar av varje bok.

Denna gång löstes frågan genom införandet av allmänna bibliotek och Rickard Falkvinge citerar det principbeslut som togs i samband med detta, 1849: "Allmänhetens tillgång till kunskap och kultur har ett större samhällsintresse än att rättighetsinnehavaren får betalt varje gång ett verk används".

En bra princip även i dag, menar Falkvinge, men det innebär inte att Piratpartiet driver frågan om ett utökat kulturstöd.

– Vi kommer inte att rösta emot

andra partier som föreslår detta, men vi kommer inte att driva det själva. Vi tar inte ställning i frågor som rör fördelningspolitik. Fri fildelning är viktigare än att justera decimaler i marginalen, säger Rickard Falkvinge.

Han menar att eventuell ersättning till artister i stället bör ske enligt marknadsprinciper. Den som kan erbjuda något som någon annan vill köpa kan också få betalt. Och om musiken i form av en inspelning inte går att sälja eftersom folk laddar ner den gratis gäller det att förpacka om. Konserter och festivaler är det som Rickard Falkvinge tror mest på, eller att artister säljer t-shirts.

MATHIAS KLANG är forskare i informatik vid Göteborgs Universitet och engagerad i fildelningsfrågan. Han menar liksom Piratpartiet att vi måste ändra vår syn på hur kulturskapare får betalt. Enligt Mathias Klang måste vi acceptera att artister som får betalt i dag, till exempel genom försäljning av cd-

skivor, inte nödvändigtvis får betalt i framtiden.

– Alla andra alternativ, som innebär ersättning till kulturskapare, går ut på övervakning i någon form eftersom vi måste kunna mäta vad folk laddar ner.

Han menar att ett sådant system riskerar att bli orättvist.

– Varför ska till exempel bara svenska artister få ersättning? Risken är att det blir de som skriker högst som får mest.

Han tycker att idén om ett digitalt bibliotek är intressant, även om andra statliga satsningar runt om i Europa har misslyckats.

– Det skulle kunna bli en kompromiss och det är spännande att ta fram nya förslag. Trots att denna fråga i högsta grad är kulturpolitisk är det sällan något som diskuteras i dessa termer. Fildelning berörs till exempel inte alls i den senaste kulturutredningen vilket är väldigt märkligt, säger Mathias Klang.

DAVID JONSTAD

david.jonstad@arbetaren.se

Fakta Bredbandsavgift och betaltjänster

■ **Bredbandsskatt/bredbandsavgift** är ett förslag som förts fram av både forskare och politiska partier, bland andra Miljöpartiet.

Mot en avgift får användarna fildela fritt och avgiften fördelas sedan efter hur mycket ett verk laddas ner. En fråga som återstår att lösa är hur man mäter vad som laddas ned.

■ **Stim har** föreslagit en modell som låter användarna få tillgång till gratis musik mot en avgift. Stims förslag påminner om de lagliga nedladdningstjänster som redan finns och som till viss del kanaliseras pengar till kulturskaparna. Bekymret är att priset är förhållandevis högt. Dessutom kontrolleras utbudet av den som äger tjänsten.